

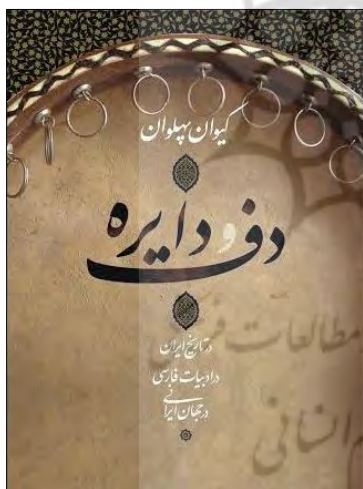

معرفی کتاب

معرفی کتاب

مجید قربانی*

دف و دایره، در تاریخ ایران، در ادبیات فارسی، در جهان ایرانی
کیوان پهلوان سال ۱۳۹۳، ۹۶۲ صفحه، انتشارات آرون.

کتاب «دف و دایره» هر چند در نگاه
نخست تنها کتابی خاص در معرفی یکی
از خانواده‌های سازهای موسیقی به نظر
می‌رسد اما در حقیقت پژوهشگر به
واسطه دف و دایره به ژرفای آیین‌های
شادی بخش مناطق مختلف ایران ورود
کرده و تصویر روشنی از آنها ارائه کرده
است. البته این مهم به اذعان نویسنده در
طول ۱۷ سال و به مدد سیصد سفر

تحقیقاتی به مناطق گوناگون ایران صورت گرفته است که پژوهشگر برای ادای

* دانشجوی کارشناسی ارشد مردم‌شناسی، دانشگاه آزاد تهران مرکز

دین به راویان و نوازندگانی که با آنها مصاحبه کرده، اسامی ۴۵۷ نفر را در پیشانی کتاب عنوان کرده است.

این کتاب در سه بخش تدوین شده است؛ در بخش نخست نویسنده با ذکر مباحثی نظری، نماد دایره در تمدن‌های کهن را مورد واکاوی قرار داده و در ادامه با بهره‌گیری از منابعی متقن، پیشینه تاریخی پیدایش دف و دایره را در ایران و آسیای غربی جستجو نموده است. سپس کاربرد موسیقایی دف / دایره را به لحاظ تاریخی از ابتدای استیلای اسلام در ایران تا دوره پهلوی اول بررسی کرده است.

بخش دوم کتاب، «دف و دایره در ادبیات فارسی» نام دارد. در این بخش نویسنده ضمن تقریر مقدمه‌ای در چگونگی استفاده دف در تصوف اسلامی، کاربرد دایره و دف را در آثار منظوم و مثنوی فارسی پی گرفته است.

سومین فصل کتاب به تحقیقات میدانی پژوهشگر درخصوص کاربرد دف و دایره در ایران زمین اختصاص دارد. در این فصل نویسنده تمامی مراسمی را که با دف / دایره در مراسم آیینی و مذهبی مناطق استفاده شده مثل عروسی، ختنه‌سوران، جشن سده، جشن مهرگان و غیره توضیح داده و با ذکر گزیده‌ای از ترانه‌های آن مراسم، به کاربرد و نحوه استفاده این ساز در بطن آن آیین‌ها پرداخته است و در ادامه تنوع دف و دایره در شکل و کاربرد در هر منطقه را با ذکر ویژگی‌های فرهنگی آن دیار بررسی کرده است. گفتنی است از آنجا که نویسنده اثر، دکترای فولکلور خود را از تاجیکستان اخذ کرده از این فرصت استفاده نموده و با تحقیقات میدانی در تاجیکستان، افغانستان و ازبکستان کاربرد دف و دایره را در این کشورها پی گرفته و یافته‌های تحقیقاتی خود را در این بخش از کتاب اضافه کرده است.

سازشناسی دف / دایره به لحاظ نام‌های مختلف، طرز ساخت، نقوش، رنگ‌های مورد استفاده و اندازه‌های این ساز در مناطق مختلف که با عکس‌های متعدد مستند شده، از مهم‌ترین و جذاب‌ترین فصل‌های کتاب به شمار می‌رود. در پایان، محقق به بررسی نمونه‌های صوتی گردآوری‌شده پرداخته و پژوهشگر دیگری به نام فرید خردمند نیز آنها را از دیدگاه وزن، متر و طرح موسیقایی مطالعه نموده است. پایان‌بخش کتاب، آوانگاری نمونه‌های صوتی است که به شیوه اروپایی ارائه شده است. یکی از مزایای این کتاب لوح فشرده صوتی اثر است، در این لوح فشرده، ۴۹۶ قطعه صوتی از نواختن دف و بویژه دایره مناطق مختلف گنجانده شده است.

لازم به یادآوری است از این کتاب در روز چهارشنبه ۲۹ مرداد ۱۳۹۳ در سالن استاد جلیل شهناز واقع در خانه هنرمندان رونمایی شد و برخی از پژوهشگران، اساتید و صاحب‌نظران حوزه موسیقی به بحث درخصوص مفاد کتاب پرداختند که از آن جمله‌اند فؤاد توحیدی، دکتر هومان اسعدی (استاد دانشگاه) فرید خردمند، علی اصغر بیانی و پیمان ناصح‌پور.

به اعتقاد اغلب سخنران‌ها این کتاب نخستین دانشنامه دف و دایره در ایران است. در این کتاب به وجوه معنی شناختی موسیقی و روح ساز دف و دایره پرداخته شده است. این کتاب علاوه بر دانش به بینش و پس پرده ساز دف توجه نموده و اثری ماندگار در جهت شناخت ظرفیت‌های ساز دف و دایره است.